

ZPRÁVA O PRŮBĚHU 43. ČESKO-SLOVENSKÉ PSYCHOFARMAKOLOGICKÉ KONFERENCE

MUDr. Martin Anders

Psychiatrická klinika I. LF UK a VFN Praha

Konferenci pořádala Česká neuropsychofarmakologická společnost a Psychofarmakologická sekce Slovenské psychiatrické společnosti ve dnech 6.–10. ledna 2001 v lázních Jeseník.

Ze spolupřátelů jmenujme alespoň Českou psychiatrickou společnost JEP, Společnost biologické psychiatrie, Psychiatrické centrum Praha a Psychiatrické kliniky v Brně a Olomouci. Všechny asi 600 přihlášených účastníků přivítal Jeseník, jak jsme si již v posledních letech zvykli, nepříliš typicky zimním počasím. Nedostatek sněhu však nahrazoval bohatý program konference.

Maratón přednášek byl zahájen již první den a mimo jiné se na sympozii představili hned tři zahraniční odborníky. Se svými příspěvky vystoupili prof. Charles Marsden (School of Biomedical Sciences, Nottingham, Velká Británie, The Role of Endocannabinoids and Cannabinoid Receptors in Brain), A.K. Dixon (University of Berne, Berne, Švýcarsko, The Changing Face of Psychopharmacology: An Ethologist's Inquiry), prof. Bernd Gallhofer (Justus Liebig University Scholl of Medicine, Giessen, Německo, The Methodological Aspects of Cognitive Research in Schizophrenia).

Druhý den dominovaly programu dva přednáškové bloky, jejichž ústředním tématem byla nově uváděná psychofarmaka na náš trh. Prof. Švestka (Brno) podrobně seznámil posluchače s profily účinků molekul nových antidepresiv (venlafaxin, mirtazapin, milnacipran, reboxetin, buspiron), dále byla pozornost věnována druhé velké skupině psychofarmak – atypickým antipsychotikům (quetiapin, amisulprid, ziprasidon, zotepin). Doc. Šonka (Neurologická klinika I. LF UK a VFN Praha) podal přehlednou informaci o přípravcích ovlivňujících vigilitu. Modafinil je nepřímý aktivátor alfa 1 adrenergických receptorů v předním thalamu, periaqueduktální šedi a v pontu, má selektivní budivý účinek. Oproti tomu zaleplon je hypnotikum z 3. generace ze skupiny pyrazolopyrimidinů atakujícím GABA-A komplex. Jde o lék vhodný ke krátkodobé léčbě insomnie s poruchou večerního usínání anebo s poruchou opětovného usínání po nočním probouzení.

Další blok byl opět věnován „ostře sledovaným“ atypickým antipsychotikům a zejména stále diskutovanému spektru nežádoucích účinků jednotlivých zástupců včetně efektů extrapyramidových, hormonálních, ovlivnění hmotnosti a kognitivních funkcí. Bylo předneseno několik přehledných referátů, které osvěžily posluchačům dosud známé informace. Jak je známo, jedná se o látky s odlišnějším profilem účinku oproti klasickým antipsychotikům a tyto látky vyvolávají méně nežádoucích účinků při léčbě.

Náplní odpoledního programu byl problém rizikového novorozence jako budoucího psychiatrického pacienta.

Prof. Mourek (Fyziologický ústav I. LF UK a VFN Praha) seznámil posluchače s modelovými studiemi. Uvedl, že existují zhruba tři oblasti poškození mozku: porucha ve stavbě, případně chemizmu nervové tkáně, chybné vstupní informace související se schopností sociální interakce ještě nenarozeného plodu a jako třetí poruchy chování, utváření jeho chybných vzorců, které se nejčastěji projeví ve složitějších multifaktoriálních situacích. Prof. Nevšímalová (Neurologická klinika I. LF UK a VFN Praha) se ve svém příspěvku věnovala korelaci klinických nálezů, zobrazovacích metod a spánkových poruch u těchto pacientů.

Velký zájem zejména mladších účastníků konference vzbudil program, který zajišťovalo Psychiatrické centrum Praha a který lektoroval MUDr. Praško. Jednalo se o jeden z mála workshopů, který uspokojil zejména svou propracovanou interaktivní formou. S problémem poruch osobnosti se setkávají psychiatři každý den a často není snadné se v problematice jednoznačně orientovat a tudíž poskytnout pacientovi nejlépe odpovídající léčebný přístup řešící jeho problémy. Velkou pozornost autoři věnovali kognitivně behaviorálnímu přístupu k této problematice.

V čistě biologicky zaměřeném bloku „České zkušenosti se zobrazovacími technikami mozku“ byly rozebrány nálezy zejména u pacientů trpících schizofrenní poruchou. Prof. Česková (Brno) uzavřela, že pozorované strukturální změny (metodou počítačové tomografie – CT a magnetické rezonance – MR) nejsou specifické pro schizofrenní poruchu, a proto je diagnostický přínos zobrazovacích technik u již iniciovaného onemocnění malý. Nálezy u obseďantně kompulzivní poruchy popsala MUDr. Kosová (Praha). Vlastní nálezy SPECT u depresivních pacientů prezentoval MUDr. Příkryl (Brno) a dále vystoupil MUDr. Horáček (Praha), který přiblížil použití pozitronové emisní tomografie (PET) u schizofrenie. Popsal současnou situaci v prvním PET centru v České republice, které bylo otevřeno v nemocnici Na Homolce. V současné době je používán jediný radioligand fluoro-deoxyglukóza, který nám umožňuje hodnotit lokální neuronální aktivitu. Prozatím bylo vyšetřeno 20 nemocných trpících schizofrenií se zaměřením na souvislost s klinickým obrazem.

K dalším velmi zajímavým sympozii patřilo sympozium zaměřené na suicidalitu. Vystoupil prof. Höschl (Praha), který se věnoval terapii lithiem a jejímu vlivu na suicidalitu. Opět připomněl možnou souvislost antisuicidálního účinku lithia s jeho antiimpulzivním a antiagresivním účinkem a možným nepřímým účinkem daným jeho thymoprofylaktickým působením. Kromě výše zmíněných účinků se nyní v preklinických studiích ověřuje neuroprotektivní působení. Navrhuje vyhodnotit tuto léčbu i u nepsychiatrických pacientů, například u onkologických ne-

mocných. MUDr. Mohr (Praha) vyčerpávajícím způsobem zmapoval biologické nálezy u suicidálního chování. Prokázanou souvislost se suicidálním chováním má zejména aktivita centrálního serotoninového systému. Dalším sledovaným neurotransmiterem je noradrenalin. Stále nejednoznačné výsledky přináší sledování hladiny cholesterolu či vztah k non-supresi v dexamethazonovém supresním testu. Novinkou v této oblasti je nález souvislosti sebevražednosti s polymorfizmem genu pro enzym tryptofan hydroxylázu a funkčním polymorfizmem regulace 5-HT transportního genu.

Prim. Maršálek (Praha) popsal situaci u populace pacientů trpících schizofrenií. Konstatoval, že riziko sebevraždy u schizofrenie se blíží riziku u velké deprese a u hospitalizovaných je vůbec nejvyšší ze všech psychiatrických onemocnění. 25–55 % pacientů se pokusí o sebevraždu, a ta je v 9–13 % úspěšná. Jedná se o multifaktoriální fenomén, přesahující hranice psychiatrické diagnózy. Riziko je vysoké na počátku hospitalizace a ještě se dvakrát zvýší při propuštění, přestože je pacient již psychicky stabilizovaný. Na podkladě studií dokumentoval antisuicidální efekt clozapinu a olanzapinu.

Z dalšího programu lze jmenovat opět precizně připravený workshop Psychiatrického centra Praha, který byl věnován speciálními situacím v psychiatrii (gravidita a laktace, maligní neuroleptický syndrom u atypických antipsychotik a serotoninový syndrom). Byly shrnuty dosavadní poznatky v těchto jednotlivých často velmi citlivých situacích a četnému publiku se dostalo přehledné informace o jednotlivých psychofarmacích.

Mezioborovým příspěvkem bylo sympóziu nazvané „Spánek a paměť“, v jehož rámci vystoupila i prof. Ilnerová (Praha) s přednáškou mapující biologické rytmy.

Dopaminové receptory a jejich farmakologické vlastnosti uvedli prof. Švestka, prof. Rektor, MUDr. Rektorová (všichni Brno) a MUDr. Doležal (Praha). Auditorium vyslechlo mimo jiné přehled nových agonistů dopaminových receptorů a bylo vymezeno jejich použití a výhody u nemocných trpících Parkinsonovou chorobou.

Obsahem posledního odborného sympózia byla oblast neurovývojové hypotézy schizofrenie, animální modely, klinické nálezy a následné terapeutické možnosti. Vše uvedl prof. Libiger (Hradec Králové) svým odborným zamyslením na téma „Schizofrenie: neurovývojový nebo neurodegenerativní proces?“, ve kterém podal dokonalý přehled jednotlivých teorií a nálezů, které je podporují či jim odporují. Zajímavá je informace, že existují i počítačové mode-

ly, které předpovídají chování systému na základě simulace nadměrného „synaptického proezávání“.

Součástí programu byla i obvyklá sekce posterová, ve které bylo prezentováno kolem 70 posterů obsahujících jak výsledky původních prací, tak práce přehledné. Abstrakta těchto posterů a ústních sdělení byla vydána jako Supplementum 1, 2001 časopisu Psychiatrie a obdržel je každý registrovaný účastník konference.

Neopominutelnou součástí programu byla také odborná firemní sympózia.

U valné většiny byla hlavní částí programu prezentace produktů na našem trhu, avšak některé ze zúčastněných firem připravily sympózia se strukturovaným odborným programem (setkání s odborníky). V rámci sympózia firmy Astra Zeneca vystoupil mimo jiné i prof. Höschl (Praha). Předstírel sjednocující model schizofrenie podle Nancy Andreassenové, který definuje skupinu schizofrenních onemocnění jako neurovývojovou poruchu propojení důležitých okruhů v mozku (missconnection syndrome). Postiženo je zejména spojení mezi oblastmi kůry a mozečku, které je zprostředkováno thalamem (kortiko-cerebellárně-kortikální okruh). Porucha v tomto okruhu, který normálně koordinuje jak motorické, tak duševní procesy, vede k rozpojení ve smyslu synchronizace mnoha duševních činností a jejich řazení (kognitivní dysmetrie).

Podobně jako v minulém roce firma Eli Lilly připravila pro účastníky konference odborný program, který probíhal každý den konference. Zájemci měli možnost vyslechnout přednášky týkající se velmi diskutovaného problému, jak atypická antipsychotika ovlivňují QTc interval (prof. Švestka), současně byl problém podán také z pohledu kardiologa (MUDr. Lávička). Pozornost byla věnována kompletnímu přehledu léčiv, která mění QTc interval. První autor zmínil mimo jiné situaci v USA, kde FDA v posledním roce byla nucena distribuovat některých látek i zcela zakázat. Dalším tématem bylo další spektrum nežádoucích účinků atypických antipsychotik, jejich léčba a ovlivnění compliance. Poslední přehledný referát byl věnován použití atypických antipsychotik u jednotlivých diagnostických skupin v dětském věku.

Na závěr lze konstatovat, že se 43. Česko-slovenská psychofarmakologická konference již tradičně stala místem setkání mnoha odborníků, ale i mladých kolegů. Byly zde, podobně jako v minulých letech, shrnuty nové informace, které přinesl uplynulý rok na poli psychiatrie a v příbuzných oborech. Bohatý odborný program byl doplněn společenským a sportovním vyžitím.